INVITACIÓ A LA REFLEXIÓ

- **Primera tasca: observar com dotze homes han de decidir si un jove és culpable d'assassinat i com els prejudicis, les emocions i els interessos personals poden condicionar el seu judici.**
- **Quan jutgem els altres, què ens permet distingir entre una convicció personal i un judici just?**
- **Què significa dubtar raonablement? Dubtar és un signe de feblesa o de responsabilitat?**
- **Per què sovint confonem les nostres impressions amb els fets?**
- **Fins a quin punt els nostres prejudicis condicionen allò que considerem evident?**
- **Podem jutjar imparcialment algú sense qüestionar les nostres pròpies creences?**
- **Què diferencia una discussió d'una deliberació racional?**
- **Si la majoria està d'acord, tenim menys motius per dubtar?**
- **Canviar d'opinió davant d'un bon argument és una feblesa o una forma de lucidesa?**
- **Una decisió és justa només perquè s'ha pres seguint les normes?**
- **Qui és responsable d'una injustícia quan una decisió s'ha pres col·lectivament?**

CINEMA...
Fitxa tècnica

Títol original: 12 Angry Men
Direcció: Sidney Lumet
País: Estats Units
Any: 1957
Guió: Reginald Rose
Producció: Henry Fonda, Reginald Rose
Intèrprets: Henry Fonda, Martin Balsam, John Fiedler, Lee J. Cobb, E. G. Marshall, Jack Klugman, Edward Binns, Jack Warden, Joseph Sweeney, Ed Begley, George Voskovec, Robert Webber
Música: Kenyon Hopkins
Durada: 95 minuts

...I FILOSOFIA

«No acceptar mai cap cosa com a veritable si no la conegués evidentment com a tal; és a dir, evitar acuradament la precipitació i la prevenció.»
René Descartes, *Discurs del mètode*

«L'enteniment humà és com un mirall fals que [...] barreja la seva pròpia naturalesa amb la naturalesa de les coses i, així, les deforma i les descoloreix.»
Francis Bacon, *Novum Organum*

«Qui només coneix el seu propi costat de la qüestió, en sap ben poc.»
John Stuart Mill, *Sobre la llibertat*

«Atreveix-te a saber! Tingues el coratge de fer servir el teu propi enteniment!»
Immanuel Kant, *Què és la Il·lustració?*

«Pensar amb una mentalitat àmplia significa entrenar la imaginació per anar de visita.»
Hannah Arendt, *Conferències sobre la filosofia política de Kant*

«La força no coercitiva del millor argument.»
Jürgen Habermas, *Teoria de l'acció comunicativa: complements i estudis previs*

CINEMA I FILOSOFIA

Dotze homes sense pietat

Dimecres 11 de novembre a les 18.00 h.
Sala d'Actes del Museu Comarcal de la Conca de Barberà (MCCB)
c/ Josa, 6 - Montblanc

DOTZE HOMES SENSE PIETAT

12 Angry Men (1957), de Sidney Lumet, narra la deliberació d'un jurat que ha de decidir si un jove acusat d'haver assassinat el seu pare és culpable. Si és declarat culpable, serà condemnat a mort. Onze dels dotze jurats voten inicialment a favor de la culpabilitat, però el jurat número 8 considera que cal examinar les proves amb més deteniment abans de prendre una decisió irreversible. El que comença com una votació aparentment senzilla es converteix progressivament en una intensa confrontació d'arguments, prejudicis i conviccions que posa en qüestió tant la solidesa de les proves com la imparcialitat dels qui han de jutjar.

La pel·lícula planteja una pregunta essencial: què significa jutjar bé quan no disposem d'una certesa absoluta i la nostra decisió pot determinar la vida d'una altra persona? A través de la deliberació dels dotze jurats, el film ens convida a explorar els límits del coneixement, la influència dels prejudicis, les condicions del pensament crític i la responsabilitat moral que comporta decidir sobre els altres.

- **El coneixement i els límits de la certesa**

Els jurats han de determinar si les proves demostren la culpabilitat de l'acusat. Mentre molts les interpreten com si conduïssin necessàriament a una única conclusió, el jurat número 8 introdueix una distinció fonamental: no afirma que el jove sigui innocent, sinó que qüestiona si la seva culpabilitat ha quedat prou demostrada.

Això ens porta a una qüestió epistemològica: quines raons justifiquen una creença? Estar convençuts d'alguna cosa no significa disposar de proves suficients per sostenir-la. Una dada que sembla concloent aïlladament pot perdre força quan es considera en relació amb altres circumstàncies.

La pel·lícula ens recorda que la intensitat d'una convicció no en garanteix la veritat. El dubte raonable no és indecisió, sinó rigor intel·lectual: implica reconèixer els límits del nostre coneixement, examinar les proves i considerar explicacions alternatives abans d'arribar a una conclusió.

- **Els prejudicis i la construcció del judici**

Si tots els jurats examinen les mateixes proves, per què arriben a conclusions diferents? Perquè no interpretem els fets des d'una neutralitat absoluta: les experiències, les emocions i les idees preconcebudes condicionen allò que considerem creïble.

Els prejudicis sovint adopten la forma d'estereotips que ens semblen evidents. El problema apareix quan deixem de tractar-los com a idees que cal examinar i els convertim en filtres que determinen per endavant el nostre judici. El jurat número 3 n'és un exemple: el conflicte amb el seu fill el porta a projectar la seva experiència personal sobre l'acusat.

La imparcialitat no exigeix eliminar les nostres vivències, emocions o opinions, sinó evitar que substitueixin les proves. En aquest sentit, Hannah Arendt ens convida a ampliar la perspectiva i considerar punts de vista diferents dels nostres. Pensar críticament implica examinar els arguments dels altres, però també posar en qüestió les pròpies conviccions.

- **La deliberació, la majoria i el pensament crític**

La primera votació sembla establir una evidència col·lectiva: onze jurats consideren culpable l'acusat. Però la pel·lícula mostra que el nombre de persones que comparteixen una opinió no determina si aquesta és vertadera. Tanmateix, una majoria no constitueix, per si mateixa, una justificació racional. El consens pot sorgir d'una anàlisi rigorosa, però també de la conformitat, la impaciència o el desig d'evitar el conflicte.

El vot discrepant del jurat número 8 obliga els altres a justificar les seves conclusions. El seu procediment recorda, en aquest sentit, el mètode socràtic: no imposa una conclusió, sinó que, mitjançant preguntes i objeccions, posa a prova les afirmacions i fa aflorar contradiccions en allò que semblava evident. La seva actitud recorda la importància del pensament crític: no acceptar una afirmació només perquè és compartida per la majoria, sinó examinar-ne els fonaments. Ara bé, dissentir no significa tenir raó automàticament. El valor de la seva posició rau en la voluntat de sotmetre les proves a examen, escoltar els arguments contraris i revisar les conclusions quan apareixen raons més convincents. Per tant, cap posició no hauria de quedar exempta d'examen. La racionalitat es construeix també mitjançant el diàleg: les objeccions dels altres ens ajuden a descobrir errors i aspectes que havíem passat per alt.

En aquest sentit, John Stuart Mill defensa la importància de conèixer els arguments contraris als nostres, mentre que Kant reivindica el coratge d'utilitzar el propi enteniment. Tots dos ens permeten entendre que pensar per un mateix no significa pensar tot sol, sinó participar en una deliberació en què les opinions s'han de justificar i poden ser revisades.

La pel·lícula planteja així una qüestió política fonamental: una comunitat no pensa críticament només perquè vota, sinó quan les seves decisions es fonamenten en l'intercanvi de raons. En aquest sentit, Habermas defensa una racionalitat comunicativa en què els participants puguin qüestionar les afirmacions dels altres i sotmetre les pròpies a examen. L'objectiu no és imposar una opinió ni obtenir un acord a qualsevol preu, sinó que les raons puguin ser valorades sense que la pressió, l'autoritat o la conformitat substitueixin l'argumentació.

- **La justícia i la responsabilitat de jutjar**

La decisió dels jurats pot determinar si un home és condemnat a mort. Per això, el judici no és només un problema de coneixement, sinó també de responsabilitat moral. No n'hi ha prou de decidir què sembla més probable: cal valorar si les raons són suficients i quines conseqüències pot tenir la decisió.

La injustícia no sempre neix d'una voluntat explícita de fer mal. També pot sorgir de la precipitació, la indiferència o la incapacitat de qüestionar els propis prejudicis. Les normes i els procediments són indispensables per limitar l'arbitrarietat, però seguir-los no garanteix, per si sol, una decisió justa: també cal examinar críticament les proves i assumir la responsabilitat de la decisió que se'n deriva.

Aquesta responsabilitat exigeix, a més, saber rectificar. Canviar d'opinió davant d'arguments més sòlids no és necessàriament una feblesa; pot ser un signe de lucidesa. El problema no és equivocar-se, sinó negar-se a revisar una decisió quan hi ha motius per fer-ho.

En definitiva, *Dotze homes sense pietat* mostra que jutjar és unir coneixement i ètica: les nostres interpretacions condicionen les nostres decisions, i aquestes poden afectar radicalment la vida dels altres. La justícia exigeix no sols buscar la veritat, sinó assumir la responsabilitat de com la busquem i de les conseqüències dels nostres judicis.